

Postup pred začatím trestného stíhania

Anotácia: Príspevok sa zaoberá rozborom problematiky postupu pred začatím trestného stíhania, ako jedného zo štádií trestného konania. Predstavené a analyzované sú funkcie postupu pred začatím trestného stíhania ako aj jeho jednotlivé fázy. Osobitne je venovaná pozornosť právnej úprave a praktickým otázkam spojeným s prijímaním trestných oznámení, ich dopĺňaním a rozhodovaním o nich. Prezentované sú možnosti doplnenia trestného oznámenia zo strany orgánov činných v trestnom konaní. Súčasne je poukázané na aplikačné problémy a nedostatky právnej úpravy spojené s postupom pred začatím trestného stíhania. V rámci príspevku sú prezentované aj niektoré úvahy de lege ferenda k novej budúcej úprave, koncepcii alebo zmenám tohto štádia trestného konania.

Kľúčové slová: Postup pred začatím trestného stíhania, trestné oznámenie, doplnenie trestného oznámenia, rozhodnutia o trestnom oznámení, trestné konanie.

1. Úvod

Trestné konanie definuje Trestný poriadok¹ v § 10 ods. 15 ako konanie podľa tohoto zákona, pričom ho systematicky delí na dve základné časti, a to predsúdne konanie a súdne konanie, ktoré sa ďalej delia na šesť štádií, z ktorých do predsúdneho konania zaraďujeme prvé dve - postup pred začatím trestného stíhania a prípravné konanie. Uvedené dve štádia sú významné z hľadiska riadneho fungovania trestnej politiky v štáte, riadneho fungovania trestného súdnictva a v neposlednom rade aj pre úspešný boj s kriminalitou.² Aj keď samotné predsúdne konanie, ako časť trestného konania, je pomerne často predmetom odborných článkov a prác, tieto sú zväčša primárne zamerané na jeho druhé štádium, a to prípravné konanie, pričom prvé štádium predsúdneho konania – postup pred začatím trestného stíhania, je spracovávané iba „doplnkovo“. Je to zrejme spôsobené tým, že postup pred začatím trestného stíhania je všeobecne považovaný len za „menej významné“ štádium tejto časti trestného konania v porovnaní s prípravným konaním. Z hľadiska histórie môžeme pripomenúť, že ako také boli základy postupu pred začatím trestného stíhania v novodobej histórii československého a následne aj slovenského trestného práva položené prijatím zákona č. 141/1961 Zb..³

2. Funkcie postupu pred začatím trestného stíhania

Legálnu definíciu postupu pred začatím trestného stíhania Trestný poriadok nezahrňuje, avšak zjednodušene môžeme povedať, že je to činnosť orgánov činných v trestnom konaní, ktorá je spojená s preskúmaním a vyhodnocovaním trestných oznámení a iných podnetov o trestnej činnosti. Prípravným konaním v zmysle Trestného poriadku sa následne rozumie úsek trestného konania od začatia trestného stíhania do podania obžaloby, návrhu na schválenie dohody o uznaní viny a prijatí trestu alebo právoplatnosti rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní vo veci samej.⁴ Za podstatný znak tohto štádia sa pokladá, ako tomu už napovedá samotný názov, že sa v ňom pripravujú podklady pre nasledujúce konanie pred súdom.⁵

¹ zákon č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej v texte len ako „Trestný poriadok“)

² MAGVAŠIOVÁ, A., ČENTEŠ, J., 2005. *Predsúdne konanie a Trestný poriadok*. s. 1.

³ Bližšie k vývoju a histórii postupu pred začatím trestného stíhania pozri POLÁK, P., 2009. *Historické súvislosti a súčasnosť úpravy postupu pred začatím trestného stíhania*. In: Fedorovičová, I., 2009. (Ed.) *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Medzinárodná virtuálna interdisciplinárna vedecká konferencia*. s. 116 – 134.

⁴ § 10 ods. 15 Trestného poriadku

⁵ MUSIL, J. et al., 2007. *Kurs trestného práva: Trestní právo procesní*. s. 533.

Príprava podkladov pre konanie pred súdom predstavuje vyhľadávaciu (zist'ovaciu) funkciu prípravného konania. Analogicky môžeme konštatovať, že postup pred začatím trestného stíhania je štádiom trestného konania, ktorého jednou z funkcií (nie však jedinou) je aj príprava a zabezpečenie podkladov pre samotné začatie trestného stíhania (prípravného konania) a ďalší postup v ňom. Väčšina autorov v prípade prípravného konania rozoznáva jeho štyri základné funkcie: vyhľadávaciu (zist'ovaciu), zaisť'ovaciu (fixačnú), verifikačnú (filtračnú) a odklonnú.⁶ Obdobne niektorí autori tieto funkcie vzťahujú aj k postupu pred začatím trestného stíhania.⁷

V štádiu postupu pred začatím trestného stíhania však môžeme, podľa nášho názoru, hovoriť o troch jeho funkciách, a to o jednej primárnej funkcii a dvoch akcesorických. Primárnou funkciou tohto štádia je **verifikačná (filtračná)** funkcia, ktorej účelom je zabezpečiť, aby do štádia prípravného konania (vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania) prešli len tie skutky, vyplývajúce z oznámení (podnetov), u ktorých sú splnené kumulatívne aspoň nasledujúce dve podmienky vychádzajúce z § 119 odsek 1 Trestného poriadku, a to, že skutok sa stal a zároveň skutok je trestným činom.⁸ Zistenie ďalších skutočností uvedených v § 119 ods. 1 Trestného poriadku je úlohou orgánov činných v trestnom konaní a súdu v prípravnom konaní a v konaní pred súdom, avšak z hľadiska rýchlosti a hospodárnosti trestného konania je potrebné tieto skutočnosti zisť'ovať už počas postupu pred začatím trestného stíhania.⁹ Dôsledným uplatňovaním verifikačnej funkcie zároveň dochádza k ochrane nevinných osôb pred nepriaznivými účinkami trestného stíhania. Verifikačná funkcia postupu pred začatím trestného stíhania vyplýva aj zo samotnej dikcie § 199 ods. 1 Trestného poriadku, z ktorej vyplýva, že trestné stíhanie začne policajt len ak nie je dôvod na postup podľa § 197 ods. 1 alebo ods. 2 Trestného poriadku, teda skončenie veci inak ako jej posunutím do ďalšieho štádia trestného konania.

Akcesorickými funkciami postupu pred začatím trestného stíhania sú **vyhľadávacia (zist'ovacia)** a **zaisť'ovacia (fixačná)** funkcia. Tieto funkcie sa vzájomne prelínajú a majú v tomto štádiu trestného konania, v porovnaní s ich ponímaním v prípravnom konaní, zúžený obsah, ktorý je determinovaný najmä znením § 196 odsek 2 Trestného poriadku. Toto ustanovenie stanovuje základný všeobecný rámec spôsobu doplnenia trestného oznámenia, resp. iného podnetu.

Úlohou **vyhľadávacej** funkcie v prípravnom konaní je zistenie skrytých informácií o trestných činoch a súčasné zistenie podkladov potrebných pre prejednanie veci v konaní pred súdom. V rámci postupu pred začatím trestného stíhania je úlohou tejto funkcie napomôcť verifikačnej funkcii zistením informácii o preverovanom skutku, ktorý je predmetom trestného oznámenia a súčasne je táto funkcia obmedzovaná rozsahom dôkazných prostriedkov, ktoré majú orgány činné v trestnom konaní k dispozícii na doplnenie trestného

⁶ Napr. ŠÁMAL, P. et al., 2003. *Přípravné řízení trestní*. 2. s. 14; POLÁK, P. 2004. *Funkcie prípravného konania*. In: *Rekodifikácia trestného práva* (Zborník príspevkov) s. 104 – 105; POLÁK, P., 2014. *Funkcie prípravného konania*. In: ZÁHORA, J. (Ed.), 2014. *Aktuálne problémy prípravného konania trestného* (Zborník príspevkov), s. 33 – 36; MUSIL, J. et al., 2007. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. s. 536 – 538; IVOR, J. et al., 2006. *Trestné právo procesné*. s. 546 – 547; MUSIL, J., 1994. *Funkce přípravného řízení, profesní profil a kvalifikační příprava policejního vyšetřovatele*. In: *Kriminalistika*, Roč. 27, 1994, č. 1, s. 60 – 61. V poslednom citovanom diele J. Musil rozoznáva tri základné funkcie prípravného konania, pričom vyhľadávaciu funkciu označuje ako odhaľ'ovaciu. Funkciu odklonnú v predmetnom diele neuvádza.

⁷ Pozri ROMŽA, S., 2016. *Význam a místo předprípravného konania v systéme trestného konania*. In: ZÁHORA J. (Ed.), 2016. *Přípravné konanie – možnosti a perspektívy*. Zborník príspevkov, s. 46 – 47.

⁸ splnenie týchto podmienok vychádza aj z dikcie § 199 ods. 4 Trestného poriadku, ktoré ustanovuje obsahové náležitosti uznesenia o začatí trestného stíhania.

⁹ ide najmä o zisť'ovanie osoby, ktorá skutok spáchala a následný možný postup v zmysle § 206 ods. 2 Trestného poriadku.

oznámenia. Otázkam a problematike dopĺňania trestného oznámenia sa budeme však podrobnejšie venovať v ďalšej časti článku.

Samotné doplnenie trestného oznámenia je možné, okrem iného, aj vyžiadanim písomných podkladov, čím dochádza k uplatneniu aj **zaist'ovacej** funkcie postupu pred začatím trestného stíhania. Zaist'ovacia funkcia zahŕňa opatrenia smerujúce k procesnému podchytieniu pominuteľných dôkazov tak, aby sa predišlo ich zničeniu alebo poškodeniu. Zaist'ovacia funkcia je v štádiu postupu pred začatím trestného stíhania, okrem spísania zápisníc o výsluchu oznamovateľa, poškodeného a osoby, ktorá mala podľa trestného oznámenia spáchať trestný čin, obmedzená najmä na fixáciu písomných podkladov a zabezpečenie informácií. Pritom však treba mať na zreteli osobitosti v prípade, ak by pri doplnení trestného oznámenia alebo podnetu došlo k vykonaniu zaist'ovacieho úkonu. Vykonanie takého úkonu by malo podľa § 199 ods. 1 v spojení s § 199 ods. 4 Trestného poriadku za následok začatie trestného stíhania, a tým aj prípravného konania. Nedošlo by teda k doplneniu trestného oznámenia, ale automatickému začatiu ďalšieho štádia trestného konania.

Odklonná funkcia sa uplatňuje, podľa nášho názoru, výhradne až v ďalších štádiách trestného konania a je prejavom, v posledných rokoch presadzovanej, snahy vyhnúť sa zložitému a nákladnému súdному konaniu v prípadoch menej závažnej trestnej činnosti a riešení takýchto prípadov cestou uplatnenia alternatívneho spôsobu prejednávania veci formou odklonov. Nestotožňujeme sa preto s názormi niektorých autorov, ktorí aj túto funkciu radia medzi funkcie tohto štádia trestného konania, argumentujúc najmä možnosťou vydania rozhodnutia o odovzdaní veci (podľa § 197 ods. 1 písm. a) alebo b) Trestného poriadku) alebo odložení veci (podľa § 197 ods. 2 Trestného poriadku).¹⁰ Využitie možnosti odovzdania veci alebo zastavenia pre neúčelnosť nie je však odklonom v trestnom konaní. Odklony sa týkajú totiž skutkov posúdených ako trestné činy, pričom ale nedochádza k štandardnému priebehu trestného konania, a to najčastejšie z dôvodu vynechania alebo výrazného skrátenia súdnej časti trestného konania. Odloženie veci pre neúčelnosť je zas prejavom zásady hospodárnosti a nie primárne zásady oportunity, ktorá je s použitím odklonov výsostne spojená. Odloženie pre neúčelnosť je spojené s hodnotením prípadného trestného konania ako neekonomického a neefektívneho so snahou o jeho rýchlejšie vybavenie. Nie je viazané na aktivitu obvineného a prípadne aj poškodeného a nie je medzi odklony ani radené.¹¹

3. Postup pred začatím trestného stíhania – de lege lata a úvahy de lege ferenda

Postup pred začatím trestného stíhania je zo systematického hľadiska upravený v prvej hlave druhej časti Trestného poriadku, a to v ustanoveniach § 196 až § 198 Trestného poriadku. Z tohto hľadiska ho možno definovať ako úsek trestného konania, ktorý sa začína prijatím neanonymného oznámenia o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin alebo iného relevantného podnetu o takýchto skutočnostiach¹² a končí buď začatím

¹⁰ ROMŽA, S., 2016. *Význam a miesto predprípravného konania v systéme trestného konania*. In: ZÁHORA, J. (ed.), 2016. *Prípravné konanie – možnosti a perspektívy*. (Zborník príspevkov), s. 47.

¹¹ K problematike odklonov, ich definovaniu, účelu a jednotlivým inštitútom pozri napr. KLÁTIK, J., 2003. *K histórii, pojmu a účelu odklonu v trestnom konaní*. s. 25 - 29, ZEMAN, Š., 2016. *Odklony ako nástroje restoratívnej justície v slovenskom trestnom práve a ich reálne uplatňovanie v praxi*, s. 24 – 34., ktorí odovzdanie veci podľa § 197 ods. 1 písm. a) alebo b) Trestného poriadku alebo odloženie veci podľa § 197 ods. 2 Trestného poriadku medzi odklony neradia. K problematike odklonov pozri aj ŠČERBA, F., 2008. *Současná a budúci koncepce právní úpravy odklonů v trestním řízení*. In: ZÁHORA, J. (Ed.), 2008. *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. (Zborník príspevkov), s. 225 – 233.

¹² takýmto podnetom môže byť napr. písomný podnet na trestné stíhanie vypracovaný príslušníkmi kriminálnej polície v súlade s internými predpismi Ministerstva vnútra SR a Policajného zboru.

restného stíhania s prípadným súčasným vznesením obvinenia konkrétnej osobe alebo niektorým z rozhodnutí podľa § 197 Trestného poriadku, teda odovzdaním, odložením alebo odmietnutím veci.

Postup pred začatím trestného stíhania je niektorými autormi považovaný za fakultatívne štádium trestného konania.¹³ Považovať toto štádium za fakultatívne nie je podľa nášho názoru celkom správne. Prípravné konanie môže začať aj vykonaním neodkladných, neopakovateľných alebo zaisťovacích úkonov, ako to vyplýva z § 199 ods. 1 v spojení s § 199 ods. 4 Trestného poriadku. V prípade takéhoto začatia prípravného konania je však otázne, či aj pred vykonaním týchto úkonov neprebehlo, aj keď výrazne skrátene, štádium postupu pred začatím trestného stíhania. Je totiž zrejmé, že orgány činné v trestnom konaní vykonávajú neodkladné, neopakovateľné alebo zaisťovacie úkony len na základe určitých informácií, ktoré obsahujú skutočnosti nasvedčujúce, že bol spáchaný trestný čin. Takéto informácie môžeme považovať rovnako za iné podnety. Aj keď môže ísť len o neformálne podnety, prebieha zo strany orgánov činných v trestnom konaní vždy určité „preverovanie“ informácií v nich obsiahnutých, a to tiež zväčša neformálnym spôsobom.

Samotný postup pred začatím trestného stíhania je možné rozčleniť na tri fázy, z ktorých dve sú obligatórne a jedna fakultatívna. Obligatónymi fázami sú:

1. **prijatie trestného oznámenia** (podnetu)
2. **rozhodnutie o trestnom oznámení**

Fakultatívnou fázou je **doplnenie trestného oznámenia** postupom podľa § 196 ods. 2 Trestného poriadku.¹⁴

3.1 Prijatie trestného oznámenia

Oznámenie o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin (ďalej len „trestné oznámenie“) je povinný prijať každý prokurátor alebo policajt.¹⁵ Táto povinnosť vyplýva jednak z dikcie § 196 ods. 1 prvá veta, ako aj zo zásady legality, podľa ktorej je prokurátor povinný stíhať všetky trestné činy, o ktorých sa dozvedel. Trestné oznámenie možno podať aj na súde, ktorý ho však bez odkladu pošle prokurátorovi.¹⁶ Prijatie trestného oznámenia podľa niektorých autorov nie je procesným, ale administratívnym úkonom a až po jeho prijatí sa posudzuje jeho obsah. Bezodôvodné neprijatie trestného oznámenia môže mať za následok vyvodenie disciplinárnej alebo trestnej zodpovednosti.¹⁷ S týmto názorom sa nemožno úplne stotožniť. Podľa nášho názoru je administratívnym úkonom len prijatie trestného oznámenia urobeného písomne alebo telegraficky, telefaxom alebo elektronickými prostriedkami. Trestné oznámenie podané ústne do zápisnice je podľa nášho názoru procesným úkonom, a dokonca dôkazným prostriedkom.¹⁸

¹³ IVOR, J. et al., 2006. *Trestné právo procesné*. s. 533; ROMŽA, S., 2016. *Význam a miesto predprípravného konania v systéme trestného konania*. In: ZÁHORA, J. (Ed.), 2016. *Prípravné konanie – možnosti a perspektívy*. Zborník príspevkov, s. 51.

¹⁴ Fakultatívnosť vyplýva zo znenia § 196 ods. 2 Trestného poriadku. Porovnaj „Ak prokurátor alebo policajt...“

¹⁵ policajtom sa na účely tejto práce bude ďalej rozumieť policajt uvedený v ustanoveniach § 10 ods. 8 písm. a) až písm. h) a ods. 10 Trestného poriadku, ak nebude uvedené inak

¹⁶ pozri § 62 ods. 3 Trestného poriadku. Zo znenia tohto ustanovenia vyplýva, že na súde je možné podať trestné oznámenie iba ústne do zápisnice. Otázkou je, či je povinnosťou súdu poslať prokurátorovi alebo policajtovi trestné oznámenie podané na súde v písomnej forme.

¹⁷ MAGVAŠIOVÁ, A., ČENTEŠ, J., 2005. *Predsúdne konanie a Trestný poriadok*, s. 59.

¹⁸ Náš názor vyplýva zo skutočnosti, že zápisnice sa spisujú o všetkých úkonoch trestného konania (§ 58 Trestného poriadku) a súčasne § 119 ods. 2 Trestného poriadku uvádza medzi dôkaznými prostriedkami aj oznámenie, čím mal podľa nášho názoru zákonodarcu namysliť najmä trestné oznámenia. Uvedený záver možno dovodiť aj komparáciou s predchádzajúcou právnou úpravou, kedy zákon č. 141/1961 Zb. v § 89 ods. 2 medzi dôkaznými prostriedkami uvádzal aj oznámenie, pričom výslovne odkazoval na prijímanie trestného oznámenia

Podľa § 62 ods. 1 Trestného poriadku, trestné oznámenie možno urobiť písomne, ústne do zápisnice, telegraficky, telefaxom alebo elektronickými prostriedkami s elektronickým podpisom podľa osobitného zákona,¹⁹ alebo bez zaručeného elektronického podpisu. V prípade trestného oznámenia, ktoré je urobené telegraficky, telefaxom alebo elektronickými prostriedkami bez zaručeného elektronického podpisu, treba toto potvrdiť písomne alebo ústne do zápisnice do troch pracovných dní, inak sa o takomto trestnom oznámení nekoná. Samotné podanie sa posudzuje podľa obsahu, aj keď je nesprávne označené, čo znamená pre orgány činné v trestnom konaní²⁰(ďalej aj ako „OČTK“) povinnosť preskúmať každé podanie z hľadiska toho, či neobsahuje skutočnosti nasvedčujúce tomu, že došlo k spáchaniu trestného činu.

OČTK sú povinné sa zaoberať každým trestným oznámením s výnimkou podaní trestných oznámení, ktoré neobsahujú údaje o totožnosti odosielateľa alebo obsahujú nepravdivé údaje o totožnosti odosielateľa (§ 62 ods. 3 Trestného poriadku). Ide o tzv. anonymné trestné oznámenia, ktorých obsah však OČTK musia preveriť z hľadiska toho, či z neho nevyplýva dôvodné podozrenie, že bol spáchaný trestný čin. Ak by takéto podozrenie vyplynulo, OČTK sa musia týmto podaním zaoberať a prípadne ho doplniť, aby mohli o ňom rozhodnúť, buď postupom podľa § 197 alebo § 199 Trestného poriadku (§ 62 ods. 3 Trestného poriadku *argumentum a contrario*). V prípade, že OČTK nemajú povinnosť sa anonymným trestným oznámením zaoberať, tak o postupe ako s ním naložili spíšu záznam.²¹

Ak sa podáva trestné oznámenie ústne, prokurátor alebo policajt oznamovateľa poučí pred výsluchom o zodpovednosti za uvedenie vedome nepravdivých údajov vrátane následkov krivého obvinenia a o možnosti a podmienkach poskytnutia ochrany pred neoprávneným postihom v pracovnoprávnom vzťahu podľa osobitného predpisu. Ak je oznamovateľ aj obeťou podľa zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov, poskytnú mu OČTK aj informácie podľa § 4 ods. 2 zákona 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov.

Po poučení následne oznamovateľa policajt alebo prokurátor vypočuje tak, aby sa získali podklady pre ďalšie konanie so zameraním na:

- okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný,
- osobné pomery toho, na koho sa oznámenie podáva,
- dôkazy,
- výšku škody spôsobenej oznámeným činom,
- to, či oznamovateľ žiada, aby súd rozhodol v trestnom konaní o jeho nároku na náhradu škody, ak je oznamovateľ súčasne poškodeným alebo jeho splnomocnencom.²²

V súvislosti s výsluchom oznamovateľa treba uviesť, že tento má právo žiadať, aby sa v trestnom oznámení neuvádzali údaje o jeho totožnosti. Materiály, z ktorých by bolo možné prípadne zistiť údaje o totožnosti oznamovateľa, sa ukladajú na prokuratúre a do spisu môžu byť založené len so súhlasom oznamovateľa. Trestný poriadok však na druhej strane

(§ 59 ods. 2). Nakoľko úprava vymenujúca dôkazné prostriedky v súčasnom Trestnom poriadku, ako aj v tom predchádzajúcom, je identická, možno z toho dovodiť, že trestné oznámenie je dôkazným prostriedkom a jeho prijatie v prípade ústnej formy aj procesným úkonom.

¹⁹ K tomu bližšie pozri nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 910/2014 z 23. júla 2014 o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronicke transakcie na vnútornom trhu a o zrušení smernice 1999/93/ES (Ú. v. EÚ L 257, 28.8.2014, s. 73)

²⁰ orgánmi činnými v trestnom konaní sa rozumie podľa § 10 ods. 1 Trestného poriadku policajt a prokurátor.

²¹ Otázka v tomto prípade je, či v prípade takéhoto postupu zo strany policajtov majú títo povinnosť vyrozumieť prokurátora o tom, ako anonymné trestné oznámenie vybavili, aby tento mohol prípadne preveriť ich postup. Sme toho názoru, že za súčasnej právnej úpravy im explicitne takáto povinnosť nevyplýva.

²² IVOR, J. et al., 2006. *Trestné právo procesné*. s. 540 - 541. Porovnaj aj ustanovenie § 62 ods. 2 Trestného poriadku.

nelogicky nepriznáva právo na utajenie totožnosti poškodenému, ak je osobou odlišnou od oznamovateľa a je dopočúvaný pri dopĺňaní trestného oznámenia postupom podľa § 196 ods. 2 Trestného poriadku.

Ďalším aplikačným problémom, ktorý sa v praxi vyskytol v súvislosti s výsluchom oznamovateľa, resp. poškodeného pri dopĺňaní trestného oznámenia, je skutočnosť, že v prípade, že takéto osoby spĺňali definíciu obzvlášť zraniteľnej obete podľa § 2 ods. 1 písm. c) zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov, niektorí prokurátori požadovali, aby bol výsluch vykonaný spôsobom upraveným v § 134 ods. 4 Trestného poriadku. Teda s využitím technických zariadení určených na záznam zvuku a obrazu (na kameru) a s prirátaním psychológa. Tento, niektorými prokurátormi vyžadovaný postup, je však nesprávny a nemá oporu v Trestnom poriadku. Výsluch osoby, ktorá je obzvlášť zraniteľnou osobou postupom podľa § 134 ods. 4 Trestného poriadku sa totiž výslovne vzťahuje na výsluch takejto osoby v prípade jej procesného postavenia ako svedka, teda nie na výsluch oznamovateľa, resp. poškodeného pred začatím trestného stíhania. Možnosť nahrávania výsluchu oznamovateľa pri podávaní trestného oznámenia alebo jeho dopĺňaní, resp. výsluchu poškodeného alebo osoby, ktorá podľa trestného oznámenia alebo iného podnetu mala spáchať trestný čin, nie je upravená ani postupom podľa § 58 Trestného poriadku. Ustanovenie § 58 ods. 3, resp. ods. 7 Trestného poriadku umožňuje vyhotovenie zápisnice o úkone, za pomoci iného vhodného záznamového zariadenia, len vo vzťahu k priebehu hlavného pojednávania alebo verejného zasadnutia, resp. k úkonom prípravného konania. Postup pred začatím trestného stíhania, resp. úkony v ňom vykonávané v ustanovení § 58 Trestný poriadok výslovne neuvádza. Použitie zaznamenania úkonu za pomoci iného vhodného záznamového zariadenia pri vyhotovovaní zápisnice o úkonoch, vykonávaných v štádiu pred začatím trestného stíhania, je teda podľa nášho názoru možné len za použitia analógie podľa § 58 ods. 7 Trestného poriadku.

O prijatí trestného oznámenia podaného oznamovateľom, ktorý je aj poškodeným, vydá v zmysle § 196 ods. 1 Trestného poriadku prokurátor alebo policajt písomné potvrdenie, ktoré musí obsahovať čas a miesto podania, označenie orgánu, ktorý trestné oznámenie prijal, a základné skutočnosti trestného oznámenia. Ak bolo trestné oznámenie podané takýmto oznamovateľom - poškodeným ústne, prokurátor alebo policajt poskytne na žiadosť poškodeného odpis zápisnice o oznámení. Povinnosť vydať potvrdenie o podaní trestného oznámenia sa teda nevzťahuje k osobe oznamovateľa, ktorý nie je poškodeným.

Z hľadiska oznamovania trestnej činnosti do práv oznamovateľov výrazne vstúpila s účinnosťou od 01.03.2019 novela Trestného poriadku vykonaná zákonom č. 54/2019 o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti, ktorá v ustanovení § 54a zadefinovala práva oznamovateľa, ktorý nie je súčasne aj poškodeným. Podľa ustanovenia § 54a ods. 1 Trestného poriadku má od 01.03.2019 oznamovateľ, ak aj nie je poškodeným, právo robiť návrhy na vykonanie dôkazov alebo na ich doplnenie a predkladať dôkazy. V súvislosti so svojimi právami, ak chce takýto oznamovateľ uplatniť dôkazy, ktoré sú mu známe, návrh na ich vykonanie musí predložiť v prípravnom konaní OČTK, a v konaní pred súdom súdu prvého stupňa najneskôr v priebehu dokazovania na hlavnom pojednávaní. Týchto svojich procesných práv sa však takýto oznamovateľ môže aj výslovným vyhlásením písomne alebo ústne do zápisnice vzdať. Ďalšou novinkou v súvislosti s touto novelou je priznanie rovnakých práv a povinností aké má oznamovateľ, ktorý nie je poškodeným aj Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti, ak sa takémuto oznamovateľovi poskytuje ochrana v pracovnoprávnom vzťahu podľa zákona č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti. Oznamovateľovi, ktorý nie je poškodeným zároveň bolo priznané aj právo nazerať do spisov a právo na doručenie uznesení o zastavení trestného stíhania podľa § 215 Trestného poriadku, podmienenom zastavení trestného

stíhania podľa § 216 ods. 1 Trestného poriadku, podmienenom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného podľa § 218 ods. 1 Trestného poriadku a prerušení trestného stíhania podľa § 228 Trestného poriadku. Súčasne novela priznala takémuto oznamovateľovi právo podať sťažnosť proti uzneseniu o postúpení veci podľa § 214 ods. 1 Trestného poriadku a uzneseniam podľa § 215, § 216 ods. 1, § 218 ods. 1 a § 228 Trestného poriadku.

V súvislosti s novelou – zákonom č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti treba povedať, že zrejme prinesie (prípadne už priniesla) so sebou aplikačné problémy. Prvým identifikovaným problémom je pojmová nejednoznačnosť, keď po novele Trestný poriadok raz používa pojem oznamovateľ, ktorý nie je poškodeným, inokedy iba oznamovateľ. V druhom prípade ustanovuje Trestný poriadok v niektorých prípadoch v dôsledku toho rovnaké právo v jednom ustanovení ako pre oznamovateľa, tak aj pre poškodeného, teda v prípade oznamovateľa, ktorý je aj poškodeným „zdvojuje“ jeho práva (napr. § 214 ods. 4, § 206 ods. 5). Výraznejším problémom je absencia definície, kto sa na účely trestného konania myslí oznamovateľom podľa § 54a Trestného poriadku. Problémom je jednak, či oznamovateľom je osoba, ktorá prvá urobila oznámenie o trestnom čine alebo akákoľvek osoba, ktorá kedykoľvek počas trestného konania urobila oznámenie o trestnom čine, ktorý je predmetom trestného konania, ako aj to či oznamovateľom, ktorý nie je poškodeným je len osoba oznamujúca určité trestné činy alebo oznamujúca všetky trestné činy.

Výkladom § 54a ods. 1 v spojení s ods. 2 Trestného poriadku možno dospieť totiž k záveru, že práva **oznamovateľa, ktorý nie je poškodeným** sa týkajú len oznamovateľa protispoločenskej činnosti podľa zákona č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti. Oznamovateľom protispoločenskej činnosti môže byť podľa tohto zákona **len fyzická osoba**, ktorá takéto oznámenie urobila v dobrej viere orgánu príslušnému na prijatie oznámenia (teda v prípade trestných činov OČTK), Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti alebo zamestnávateľovi.²³ Musí ísť pritom o fyzickú osobu, **ktorá sa o skutočnostiach uvedených v trestnom oznámení dozvedela v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie alebo v súvislosti s činnosťou vo verejnom záujme**. Z hľadiska trestného konania sa navyše **uvedené skutočnosti musia týkať trestných činov uvedených v § 2 písm. d) bod 1. a 2. zákona č. 54/2019 Z. z.**

V praxi sa už mali vyskytnúť snahy o podávanie účelových, duplicitných trestných oznámení zo strany niektorých subjektov, najmä v medializovaných kauzách, kde už nejaké trestné oznámenie bolo podané, resp. prípadne už aj bolo začaté trestné stíhanie, a to s cieľom dostať sa do procesného postavenia oznamovateľa s právom najmä nazerať do spisov. Týmto by mohlo dochádzať až k mareniu vyšetrovania, resp. skráteného vyšetrovania. *Podľa nášho názoru možno v zmysle § 54a Trestného poriadku práva oznamovateľa, ktorý nie je poškodeným priznať iba fyzickým osobám, ktoré oznámili podozrenie na spáchanie trestného činu poškodzovania finančných záujmov Európskej únie podľa § 261 až 263 Trestného zákona, alebo trestného činu machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 až 268 Trestného zákona, resp. trestného činu verejných činiteľov*

²³ § 2 písm. a) zákona č. 54/2019 Z. z.. Táto novela Trestného poriadku nedoriešila možnosť prijímania trestných oznámení o protispoločenskej činnosti, ak sa týkajú podozrenia z trestnej činnosti a chcel by ich oznamovateľ podať ústne Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti alebo svojmu zamestnávateľovi. Trestný poriadok rieši len prijatie trestného oznámenia súdom. Navyše Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti je podľa § 13 ods. 14 zákona č. 54/2019 Z. z. povinný postúpiť podané oznámenie príslušnému orgánu (OČTK), a ak oznamovateľ požiadal o utajenie svojej totožnosti, úrad postúpi oznámenie bez uvedenia údajov o totožnosti oznamovateľa. V tomto prípade, ak nepostúpi aj údaje k osobe oznamovateľa, de facto postúpil anonymné oznámenie, ktoré OČTK nie sú povinné vybaviť, ak z obsahu nebude vyplývať podozrenie na trestnú činnosť (pozri § 62 ods. 3 Trestného poriadku)

podľa § 326 až 327a Trestného zákona alebo trestného činu korupcie podľa § 328 až 336b Trestného zákona, prípadne iného trestného činu za ktorý Trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou tri roky, pričom o skutočnostiach nasvedčujúcich spáchaniu tohto trestného činu sa dozvedeli v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie alebo v súvislosti s činnosťou vo verejnom záujme. Iným oznamovateľom trestnej činnosti tieto práva neprislúchajú. Tomuto výkladu nasvedčuje aj skutočnosť, že zmena Trestného poriadku bola vykonaná práve v súvislosti s prijatím zákona č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

Ďalšou otázkou je, či má takáto osoba postavenie oznamovateľa, ktorý nie je poškodeným, aj v prípade, ak podá trestné oznámenie vo veci, kde už je začaté trestné stíhanie. Podľa nášho názoru jej takéto postavenie, so zodpovedajúcimi právami, v takomto prípade neprislúcha. Ďalšou nedoriešenou otázkou novely je postavenie oznamovateľa, ktorý nie je poškodeným po samotnom začatí trestného stíhaní, kedy sa dostáva v drvivej väčšine prípadov oznamovateľ do pozície svedka s jeho právami a povinnosťami. Novelou Trestného poriadku boli de facto vytvorené dve kategórie svedkov z osôb, ktoré pred začatím trestného stíhania boli oznamovateľmi, a to svedka, ktorý nie je oznamovateľom podľa § 54a Trestného poriadku a svedka, ktorý je takýmto oznamovateľom. Zatiaľ čo ten prvý má najmä povinnosti v trestnom konaní, ten druhý má okrem iného aj právo nazeráť do spisov a získavať kópie zo spisov. Kým prvý je len čistým prameňom dôkazov, tak druhý je navyše aj zainteresovaný do priebehu trestného konania, nakoľko má právo predkladať, teda aj zabezpečiť dôkazy, robiť návrhy na ich vykonanie a má právo podávať sťažnosť voči rozhodnutiam. Týmto sa jeho vzťah ku konaniu stáva osobnejší, s väčšou možnosťou vplyvu na jeho priebeh a smerovanie.

3.2 Doplnenie trestného oznámenia

Doplnenie trestného oznámenia predstavuje druhú a svojou povahou fakultatívnu fázu postupu pred začatím trestného stíhania. V prípade, ak orgány činné v trestnom konaní po prijatí trestného oznámenia zistia, že samotné oznámenie aj s prípadnými prílohami doloženými oznamovateľom neumožňuje o ňom rozhodnúť postupom podľa § 197 alebo § 199 ods. 1 Trestného poriadku, vykonajú jeho doplnenie. Rovnako budú postupovať aj v prípade, ak je potrebné upresniť okolnosti dôležité pre určenie vecnej a miestnej príslušnosti.²⁴ Trestný poriadok postupom podľa § 196 ods. 2 umožňuje vykonať doplnenie trestného oznámenia v prvom rade výsluchom oznamovateľa, a po novele Trestného poriadku vykonanej zákonom č. 224/2010 Z. z. s účinnosťou od 01.09.2010 aj výsluchom poškodeného.²⁵ Novela Trestného poriadku vykonaná zákonom č. 491/2008 Z. z. priniesla aj možnosť výsluchu osoby, ktorá podľa trestného oznámenia alebo iného podnetu mala spáchať

²⁴ Nestotožňujeme sa s názorom prezentovaným v práci MAGVAŠIOVÁ, A., ČENTEŠ, J., 2005. *Predsúdne konanie a Trestný poriadok*. s. 59, z ktorého vyplýva, že doplnenie trestného oznámenia môže vykonať iba vecne a miestne príslušný prokurátor (policajt). Niekedy sa bližšie okolnosti skutku nedajú zistiť inak ako podrobným výsluchom oznamovateľa, resp. poškodeného, ktorý podal len stručné trestné oznámenie (napr. poštou). Až na základe tohto výsluchu je častokrát možné správne právne kvalifikovať skutok a určiť tak vecnú príslušnosť orgánov činných v trestnom konaní a rovnako aj ich miestnu príslušnosť.

²⁵ v tomto prípade zrejme zákonodarcu reagoval na skutočnosť, že osoba oznamovateľa nemusí byť totožná s osobou poškodeného (k čomu síce dochádza v praxi zriedka) a informácie o trestnom čine môže mať takýto oznamovateľ iba sprostredkované, a tým aj skreslené. Cieľom je zabrániť začatiu trestného stíhania na základe neúplných a nepresných informácií (verifikačná funkcia). Rovnako je cieľom doplnenia trestného oznámenia výsluchom poškodeného aj zistenie prípadnej neprípustnosti trestného stíhania podľa § 9 ods. 1 písm. f) Trestného poriadku s poukazom na ustanovenie § 211 Trestného poriadku.

restný čin.²⁶ Ďalej je možné restné oznámenie alebo podnet doplniť aj vyžiadaním písomných podkladov od oznamovateľa alebo inej osoby, či orgánu.²⁷

Osobitosťou v prípade doplnenia restného oznámenia výsluchom osoby, ktorá podľa restného oznámenia mala spáchať restný čin je, že táto osoba „podozrivého“ má v zmysle § 196 odsek 2 Restného poriadku právo na právnu pomoc advokáta, ako aj právo odoprieť vypovedať de facto za rovnakých podmienok ako má právo odoprieť vypovedať svedok podľa § 130 ods. 2 Restného poriadku. Rovnako sa na takúto osobu vzťahuje zákaz výsluchu podľa § 129. Vykonaná novela zákonom č. 491/2008 Z. z., ktorá výsluch takejto osoby v rámci doplnenia restného oznámenia zaviedla, v skutočnosti len „zlegalizovala“ v praxi často uskutočňovaný postup, keď bola osoba, proti ktorej restné oznámenie smerovalo, požiadaná najmä príslušníkmi kriminálnej polície o „poskytnutie informácií“ podľa § 17a zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, a na základe týchto informácií bol následne vyhotovený úradný záznam z takéhoto „úkonu“.

Restný poriadok v súvislosti s vykonaním doplnenia restného oznámenia pripúšťa v súčasnosti aj možnosť predvedenia oznamovateľa alebo osoby, ktorá podľa restného oznámenia mala spáchať restný čin, v prípade, ak sa bez dostatočného ospravedlnenia nedostavia potom, ako boli riadne predvolaní. Nedostatkom v tomto prípade je skutočnosť, že týmto osobám nie je možné uložiť poriadkovú pokutu, resp. im ňou v rámci predvolania hroziť, ak by sa bez dostatočného ospravedlnenia k úkonu nedostavili. V tomto smere by bolo potrebné novelizovať ustanovenie § 70 ods. 1 Restného poriadku tak, aby orgány činné v restnom konaní mohli ukladať poriadkovú pokutu nie len v prípravnom konaní, ale aj v štádiu postupu pred začatím restného stíhania.

Po vykonaní novely zákonom č. 224/2010 Z. z., zákonodarca pripustil aj možnosť výsluchu poškodeného pred začatím restného stíhania, avšak opomenul túto osobu uviesť medzi osoby, voči ktorým je možné využiť inštitút predvedenia podľa § 128 Restného poriadku. Rovnako nie je úplne jednoznačné, aké poučenia sa vzťahujú na poškodeného v prípade jeho výsluchu. Vychádzajúc z dikcie § 49 Restného poriadku sú orgány činné v restnom konaní povinné poškodeného o jeho právach poučiť, pričom v prípade postupu pred začatím restného stíhania do úvahy prichádza najmä poučenie o právach podľa § 46 ods. 1 (právo na nazeranie do spisov, právo na informácie o stave konania, vyjadrenie súhlasu s restným stíhaním, právo robiť návrhy na vykonanie dôkazov, právo uplatniť si nárok na náhradu škody), o povinnosti poškodeného uviesť adresu na doručovanie písomností (§ 46 ods. 2), o možnosti vzdať sa procesných práv (§ 46 ods. 7), o práve na sprievod dôverníka (§ 48a ods. 1) a o práve dať sa zastúpiť splnomocnencom (§ 53 ods. 1).

Súčasná úprava postupu pred začatím restného stíhania sa tak po novelách vykonaných zákonom č. 491/2008 Z. z. a zákonom č. 224/2010 Z. z. priblížila úprave zavedenej zákonom č. 247/1994 Z. z., kedy sa pred začatím restného stíhania vykonávalo policajné preverovanie. Na druhej strane vzhľadom na množstvo restných oznámení je v tejto novele možno vidieť snahu zákonodarcu vykonať v rámci tohto štádia akúsi filtráciu restných oznámení tak, aby sa do štádia začatia restného stíhania dostali len tie restné oznámenia, kde je podozrenie zo spáchania restných činov odôvodnené.²⁸

²⁶ zákonodarca sa opätovne v tomto prípade slovným opisom vyhol označeniu takejto osoby ako podozrivého. Ide zrejme o snahu vyhnúť sa difamačným účinkom označenia osoby za podozrivú.

²⁷ § 196 ods. 2 druhá veta Restného poriadku

²⁸ V praxi sa často oznamovatelia podaním restného oznámenia snažia riešiť rôzne občiansko-právne záležitosti alebo obchodné spory, buď pre nedostatok finančných prostriedkov alebo z vypočítavosti, a to najmä v oblasti ekonomickej restnej činnosti. Častokrát sa v praxi možno stretnúť s restnými oznámeniami, ktorých motívom je najmä získanie dôkazov na účely civilného sporového konania a neraz sa stávalo, že samotné restné oznámenie bolo identické s návrhom na začatie konania, okrem označenia orgánu, ktorému je zaslané (prokuratúra namiesto súdu). Je potrebné si uvedomiť, že restné právo a jeho inštitúty sú prostriedkom spoločnosti na ochranu práv

Aj keď sa môže pri doslovnom výklade zdať, že ustanovenie § 196 ods. 2 Trestného poriadku ustanovuje limity možnosti doplnenia trestného oznámenia, z iných ustanovení Trestného poriadku možno odvodiť, že trestné oznámenie je možné doplniť aj inými úkonmi, ktoré samotné ustanovenie § 196 ods. 2 Trestného poriadku neuvádza.

Tieto možnosti vykonávania a získania dôkazov pred začatím trestného stíhania sa týkajú najmä použitia inštitútov zabezpečenia informácii upravených v piatej hlave Trestného poriadku, ale aj využitia niektorých inštitútov uvedených v štvrtom a šiestom diele štvrtej hlavy Trestného poriadku (teda niektorých úkonov radených medzi zaist'ovacie úkony). Aj keď § 196 ods. 2 Trestného poriadku výslovne neuvádza využitie týchto inštitútov, ako úkonov na doplnenie trestného oznámenia, táto možnosť vyplýva zo samotnej zákonnej úpravy týchto inštitútov. Táto úprava je vo vzťahu špeciality k ustanoveniu § 196 ods. 2 Trestného poriadku. Samotný § 196 ods. 2 Trestného poriadku tak predstavuje všeobecnú úpravu postupu pre doplnenie trestného oznámenia. Z úpravy osobitných trestno-právnych inštitútov totiž vyplýva, že možnosť ich použitia zákonodarca naviazal na celé trestné konanie (nie len na úsek trestného stíhania) a u inštitútov zabezpečenia informácii pripustil možnosť vydania príkazu na ich nasadenie aj pred začatím trestného stíhania.

V prípade inštitútov zabezpečenia informácii ich použitie a využitie informácii získaných prostredníctvom nich, nie je zákonnou úpravou viazané na začatie trestného stíhania a môžu byť použité ako dôkaz po skončení ich nasadenia. Práve skončenie nasadenia je, vychádzajúc z dikcie § 115 ods. 6 ôsma veta Trestného poriadku, jedinou časovo-procesnou podmienkou využitia informácií získaných týmito úkonmi ako dôkazu. Rovnako ich vykonanie, podľa nášho názoru, nespôsobuje začatie trestného stíhania, nakoľko nejde o zaist'ovacie úkony, ale úkony na zabezpečenie informácii.²⁹ Z hľadiska možnosti využitia inštitútov zabezpečenia informácii prichádza do úvahy teda vykonávanie sledovania osôb a vecí podľa § 113 Trestného poriadku, vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov podľa § 114 Trestného poriadku, odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky podľa § 115 Trestného poriadku, oznámenie údajov o telekomunikačnej prevádzke podľa § 116 Trestného poriadku, použitie agenta podľa § 117 Trestného poriadku³⁰ a porovnávanie údajov v informačných systémoch podľa § 118 Trestného poriadku. Predpokladom použitia týchto inštitútov je však splnenie zákonných podmienok na ich aplikáciu a vydanie príkazu príslušnou autoritou (prokurátor alebo sudca pre prípravné konanie).

Z hľadiska inštitútov uvedených v štvrtom a šiestom diele štvrtej hlavy Trestného poriadku prichádza do úvahy použitie ustanovenia § 89 ods. 1 prvá veta pred bodkočiarkou, upravujúceho vydanie veci. Inštitút vydania veci podľa § 89 Trestného poriadku totiž upravuje dve povinnosti, a to povinnosť vec na vyzvanie predložiť a povinnosť vec na účely trestného konania vydať. Až samotné vydanie veci podľa nášho názoru spôsobuje začatie trestného stíhania, ako zaist'ovací úkon. Predloženie veci samo o sebe nie je zaist'ovacím úkonom a slúži len na posúdenie, či je potrebné vec na účely trestného konania zaistiť. V prípade predloženia veci pri výsluchu oznamovateľa, poškodeného alebo osoby, ktorá mala

a právom chránených záujmov jej členov alebo samotnej spoločnosti, ktorých použitie je *ultima ratio*, a teda ich použitie prichádza do úvahy iba v prípade, ak použitie iných prostriedkov, ktoré objektívne právo pripúšťa nie je možné, nakoľko nepostačujú na dosiahnutie ochrany práv a právom chránených záujmov spoločnosti a jej členov alebo ak závažnosť, význam, spôsob ako aj intenzita porušenia týchto práv a právom chránených záujmov dosahuje mieru alebo charakter ustanovený a predpokladaný normami trestného práva.

²⁹ Iný názor prezentujú MAGVAŠIOVÁ, A., ČENTEŠ, J., 2005. *Predsúdne konanie a Trestný poriadok*, s. 66.

³⁰ V prípade použitia agenta nastáva aplikačný problém, keď Trestný poriadok pripúšťa jeho použitie – vydanie príkazu na jeho použitie aj pred začatím trestného stíhania, avšak nerieši následne možnosť ako agentom získané informácie „sprocesniť“ cestou jeho výsluchu, nakoľko v ustanovení § 117 ods. 11 upravuje výsluch agenta len v štádiu prípravného konania a v konaní pred súdom.

podľa trestného oznámenia alebo podnetu spáchať trestný čin, sa môže do zápisnice zaznamenať opis veci, alebo skutočnosť, že osoba má vec pri sebe, čo môže byť postačujúce pre rozhodnutie.³¹ Z hľadiska prostriedkov operatívno-pátracej činnosti upravených v šiestom diele štvrtej hlavy Trestného poriadku prichádza do úvahy využitie inštitútu kontrolovanej dodávky podľa § 111 Trestného poriadku, ktorý je svojou podstatou podobný inštitútu sledovania osôb a vecí podľa § 113 Trestného poriadku, pričom pri jeho využití sa len zásielka sleduje a nijakým spôsobom nezaistuje. Dokumentuje sa len jej pohyb. Nemožno ho teda podľa nášho názoru považovať za zaistovací úkon spôsobujúci začatie trestného stíhania.³²

Doplnenie trestného oznámenia možno vykonať aj zabezpečením informácií ako dôkazov z iného spisu, ak v tomto druhom trestnom konaní boli vykonávané úkony podľa § 113, § 114, § 115 a § 117 Trestného poriadku, a to postupom podľa § 113 ods. 9, § 114 ods. 7, § 115 ods. 7 a § 117 ods. 12 Trestného poriadku. Podmienkou použitia týchto dôkazov získaných informačno-technickými prostriedkami v inej trestnej veci ako dôkazov je totiž súčasne vedenie trestného konania a nie trestného stíhania v trestnej veci, kde majú byť použité.³³

Obdobne je možné využiť ako dôkaz v rámci doplnenia trestného oznámenia informácie získané pri použití informačno-technických prostriedkov podľa zákona č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov. Tento zákon v § 7 ods. 2 Trestného poriadku ustanovuje, že informácie získané použitím informačno-technického prostriedku podľa tohto zákona možno použiť ako dôkaz v trestnom konaní, len ak sa týkajú trestnej činnosti, v súvislosti s ktorou možno použiť informačno-technický prostriedok. Podmienkou použitia tohto dôkazu teda nie je začatie trestného stíhania a dokonca ani súčasne vedenie trestného konania.

Dôkazy získané v inej trestnej veci postupom podľa § 116 Trestného poriadku, teda údaje o uskutočnenej telekomunikačnej prevádzke, ktorá je predmetom telekomunikačného tajomstva, možno použiť na doplnenie trestného oznámenia ich vyžiadaním ako listinných dôkazov postupom podľa § 3 Trestného poriadku.

V rámci doplnenia trestného oznámenia do úvahy prichádza aj použitie oprávnenia policajta požadovať potrebné informácie od osoby, ktorá môže prispieť k objasneniu skutočností dôležitej na odhalenie trestného činu a na zistenie jeho páchatel'a, a to podľa § 17a zákona NR SR č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore. Takýto postup neprichádza do úvahy v prípade oznamovateľa, poškodeného a podozrivej osoby, kedy orgány činné v trestnom konaní musia takéto osoby vypočuť v súlade s § 196 ods. 2 Trestného poriadku. O poskytnutí informácie spíše policajt úradný záznam, ktorý môže byť podľa nášho názoru podkladom pre vyhodnotenie a rozhodovanie o ďalšom postupe pri dopĺňaní trestného oznámenia, najmä ohľadne zamerania výsluchu oznamovateľa, poškodeného, resp. podozrivej osoby. Sporné je však, či takúto, aj keď zákonným spôsobom získanú informáciu, je možné použiť ako podklad pri samotnom rozhodovaní o trestnom oznámení alebo inom podnete, a to najmä vzhľadom na dikciu § 196 ods. 2 Trestného poriadku, ktorá určuje všeobecný rámec doplnenia trestného oznámenia. Na druhej strane však § 119 ods. 2 Trestného poriadku uvádza, že za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť na náležité objasnenie veci, a čo sa

³¹ Pôjde napríklad o prípad, keby oznamovateľ tvrdil, že určitá osoba ukradla konkrétnu vec (napr. zberateľskú mincu) a pri výsluchu poškodeného, ktorý je osobou odlišnou od oznamovateľa, by poškodený na výzvu túto mincu ukázal, že ju má u seba a deklaroval by tak, že k žiadnej krádeži nedošlo.

³² Iný názor je prezentovaný opätovne v diele MAGVAŠIOVÁ, A., ČENTEŠ, J., 2005. *Predsúdne konanie a Trestný poriadok.*, s. 66.

³³ Cieľom nášho článku nie je viesť polemiku ako vykladať slovné spojenie „a súčasne“ v týchto ustanoveniach, teda či ide o vecnú alebo časovú súvislosť, nakoľko o tejto otázke sa nevie zhodnúť ako súdna prax, tak ani právna teória. Z nášho pohľadu sa však prikláňame k výkladu preferujúcemu vecnú súvislosť.

získalo z dôkazných prostriedkov podľa tohto zákona alebo podľa osobitného zákona. Napriek tomu, že pred začatím trestného stíhania neprichádza do úvahy výsluch iných osôb ako sú uvedené v § 196 ods. 2 Trestného poriadku, osobitný zákon (zákon NR SR č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore) umožňuje policajtom požadovať informácie potrebné na odhalenie trestného činu aj od osôb, ktoré by po začatí trestného stíhania boli v postavení svedkov. Takto získané informácie zachytené v úradnom zázname policajta možno teda považovať za také, ktoré môžu prispieť k náležitému objasneniu veci, a ich vyžiadanie od určitej osoby za informáciu použiteľnú v štádiu pred začatím trestného stíhania. V tomto prípade sa núka aj porovnanie (analógia) s ustanovením § 203 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku veta za bodkočiarkou, ktoré sa týka vyžiadania vysvetlenia policajtom od svedka v prípade vykonávania skráteného vyšetrovania, ktoré následne slúži na zhodnotenie, či je svedka potrebné vypočuť v ďalších štádiách trestného konania, vzhľadom na informácie, ktorými disponuje. Máme za to, že v tomto prípade nejde ani o obchádzanie ustanovení a účelu Trestného poriadku, nakoľko tento samotnú možnosť získania informácií od takejto osoby iným spôsobom síce neupravuje, ale ani nevylučuje s ohľadom na § 119 ods. 2 Trestného poriadku.³⁴ Týmto postupom možno aj urýchliť a zefektívniť následne prípravne konanie z hľadiska určenia potreby vykonania niektorých úkonov. Navyše ak Trestný poriadok pri dopĺňaní trestného oznámenia akceptuje aj podklady získané činnosťou iného orgánu, teda aj ním zistené informácie vo forme správ, výsledkov z kontrol, nie je dôvod *a priori* vylúčiť použitie aj informácií získaných postupom podľa zákona o Policajnom zbore, najmä ak majú prispieť k riadnemu vykonaniu výsluchov oznamovateľa, poškodeného a prípadne „podozrivej“ osoby. Rovnako tieto informácie môžu napríklad prispieť aj k posúdeniu možnosti uplatnenia materiálneho korektívu v prípade prečinov (§ 10 ods. 2 Trestného poriadku), cez získanie informácií k následkom, okolnostiam spáchania skutku a pohnútkam jeho páchatela.

Pred začatím trestného stíhania je ďalej možné vyžadovať, ako bolo uvedené, aj písomné podklady najmä podľa § 3 Trestného poriadku, a to nie len od oznamovateľa, ale aj inej osoby alebo orgánu.³⁵ V tomto prípade treba mať na zreteli ustanovenie § 3 ods. 5 Trestného poriadku vo vzťahu k listinám obsahujúcim údaje, ktoré sú predmetom Trestným

³⁴ Účelom trestného konania je vychádzajúc z § 1 Trestného poriadku náležité zistenie trestných činov a s tým spojené spravodlivé potrestanie ich páchatel'ov, a to pri rešpektovaní základných práv a slobôd právnických osôb. Snaha zákonodarcu náležité zistenie trestných činov a spravodlivé potrestanie ich páchatel'ov sa prejavila aj v tom, že *a priori* nevylúčil možnosť dosiahnutia účelu trestného konania aj za využitia dôkazov získaných inak, ako postupom upraveným Trestným poriadkom. Limit použiteľnosti takýchto dôkazov v trestnom konaní vztiahol na ich zákonné získanie na základe iného zákona, teda nie napríklad na základe právneho predpisu nižšej právnej sily (vyhláška a pod.) Z tohto možno dovodiť že účelu trestného konania neodporuje ani opísané využitie ustanovenia § 17a zákona NR SR č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, minimálne vo vzťahu ako podkladu pre riadny a dôkladný výsluch osôb uvedených v § 196 ods. 2 Trestného poriadku. Uvedené platí o to viac, že štádium postupu pred začatím trestného stíhania je najmenej „formalizovaným“ štádiom trestného konania, čo sa prejavuje aj v rozsahu zákonom vyžadovaných poučení vzťahujúcich sa k procesnému postaveniu vypočúvaných osôb. Vychádzajúc z doslovného znenia § 196 ods. 2 v spojení s § 62 ods. 2 Trestného poriadku je možné napríklad dovodiť, že v prípade doplnenia trestného oznámenia výsluchom poškodeného nie je potrebné, resp. OČTK nemajú výslovnú povinnosť ho poučiť o následkoch krivého obvinenia a zodpovednosti za uvedenie vedome nepravdivých údajov. Takú povinnosť majú len voči oznamovateľovi a z hľadiska následkov krivého obvinenia aj voči „podozrivému“. V tomto prípade sa výsluch poškodeného z hľadiska poučení o možných právnych následkoch uvedenia nepravdivých údajov alebo krivého obvinenia nelíši od vyťaženia osoby podľa § 17a zákona o Policajnom zbore, kde je navyše zákaz požadovať informácie od osoby, ak je viazaná mlčanlivosťou.

³⁵ možnosť vyžadovať písomne podklady pre doplnenie trestného oznámenia, *de facto* od ktorejkoľvek fyzickej alebo právnickej osoby priniesla novela Trestného poriadku vykonaná zákonom č. 491/2008 Z. z., ktorou sa odstránila nejednoznačnosť pri výklade § 196 ods. 2 Trestného poriadku vo vzťahu k vyžadovaniu písomných podkladov. Znenie pred novelou pripúšťalo totiž pri zužujúcom výklade vyžiadanie písomných podkladov výlučne len od oznamovateľa.

poriadkom rešpektovaného tajomstva, ktoré môže pred začatím trestného stíhania vyžiadať prokurátor alebo s jeho predchádzajúcim súhlasom aj policajt. Písomné podklady je možné získať rovnako pri výsluchu oznamovateľa, poškodeného alebo osoby, ktorá mala podľa trestného oznámenia spáchať trestný čin, a to tým, že ich osoba priloží k svojmu výsluchu a sú prílohou zápisnice o tomto úkone. Rovnako oznamovateľ môže v prípade písomne podaného trestného oznámenia s týmto predložiť aj listinné dôkazy o svojich tvrdeniach, čím dôjde k ich fixovaniu na účely trestného konania. Nemožno vylúčiť možnosť, že takto prípadne oznamovateľ zašle alebo aj priloží k zápisnici o svojom výsluchu nejakú vecnú stopu.³⁶

Ďalšou možnosťou získania dôkazov v štádiu postupu pred začatím trestného stíhania je zabezpečenie písomných podkladov a informácií získaných pomocou osobitného zákona, a to najmä v podobe výsledkov kontrolnej činnosti iných orgánov, ako napríklad daňových úradov, Najvyššieho kontrolného úradu, Protimonopolného úradu, Úradu pre verejné obstarávanie a pod. V prípade daňových trestných činov je možné napríklad požiadať správcu dane o vykonanie opakovanej daňovej kontroly (podľa § 44 ods. 4 písm. d) zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok)) alebo o vykonanie daňovej kontroly bez jej oznámenia vopred (§ 46 ods. 3 zákona o správe daní). Protokol z kontroly, v ňom obsiahnuté informácie a prípadne listiny, tvoriaceho jeho prílohu možno použiť ako dôkaz pri doplnení trestného oznámenia alebo na účely celého trestného konania. V tomto prípade však treba skúmať, či k získaniu listín podľa osobitného zákona nedošlo zaistovacím úkonom podľa takéhoto osobitného zákona. Ak by tomuto tak bolo, museli by sa tieto listiny (ak nepostačuje vyhotovenie ich kópií) prevziať do trestného konania postupom podľa § 92 Trestného poriadku, čím by sa podľa § 199 ods. 1 v spojení s § 199 ods. 4 Trestného poriadku začalo trestné stíhanie. Možnosťou ako sa vyhnúť, v tomto prípade nutnosti začatia trestného stíhania, je požiadať príslušný orgán o vyhotovenie kópií listín zaistených podľa osobitného zákona, ak pre rozhodnutie o trestnom oznámení a dosiahnutie účelu trestného konania nie sú originály listín zaistených podľa osobitného zákona potrebné.

Doplniť trestné oznámenie možno aj zabezpečením odborných vyjadrení, a to postupom podľa § 141, najmä ohľadom skutočností dôležitých pre právnu kvalifikáciu skutku (napr. výška škody), aby v prípade začatia trestného stíhania nedošlo hneď z úvodu k neodôvodnenému právnomu podkvalifikovaniu alebo nadkvalifikovaniu skutku. Ustálenie správnej právnej kvalifikácie má vplyv aj na určenie, o ktorom sú vecne a miestne príslušný policajt a prokurátor oprávnení o trestnom oznámení alebo inom podnete rozhodnúť.³⁷

3.3 Osobitosti niektorých trestných oznámení

Trestný poriadok v § 196 upravuje aj osobitné prípady trestných oznámení, a to jednak z hľadiska vecnej príslušnosti na jeho vybavenie, ako aj pre prípad nepríslušnosti slovenských orgánov na jeho vybavenie. Ak z podaného trestného oznámenia alebo jeho doplnenia vyplynie, že ide o trestné oznámenie, ktoré patrí do pôsobnosti Špecializovaného

³⁶ napr. nábojnicu, ktorú si našiel v schránke aj s priloženým výhražným listom, alebo CD nosič s nahrávkou a pod.

³⁷ Nestotožňujeme sa s názorom prezentovaným autormi MAGVAŠIOVÁ, A., ČENTEŠ, J., 2005. *Predsúdne konanie a Trestný poriadok*, že doplnenie trestného oznámenia môže vykonať iba vecne a miestne príslušný prokurátor, resp. policajt. V prípade neúplného trestného oznámenia alebo iného podnetu totiž často nie je možné určiť, bez ich doplnenia, k akému trestnému činu a kde podľa oznamovateľa malo dôjsť. Bez týchto skutočností nie je možné určiť ktorý orgán činný v trestnom konaní je vecne a miestne príslušný pre rozhodnutie o trestnom oznámení.

trestného súdu, je prokurátor a policajt povinný podľa § 196 ods. 1 Trestného poriadku upovedomiť Úrad špeciálnej prokuratúry o takomto trestnom oznámení.³⁸

V prípade ak poškodený trestným činom, ktorý bol spáchaný v inom členskom štáte Európskej únie je fyzickou osobou, ktorá má trvalé bydlisko na území Slovenskej republiky a podal trestné oznámenie o takomto trestnom čine, je prokurátor a prostredníctvom prokurátora policajt povinný bez meškania postúpiť takéto trestné oznámenie príslušnému orgánu toho členského štátu Európskej únie, na ktorého území bol trestný čin spáchaný, za predpokladu, že nie je príslušný vo veci tohto trestného oznámenia konať.³⁹

Osobitné oprávnenie na vybavenie trestného oznámenia vyplýva z § 198 ods. 1 Trestného poriadku prokurátorovi. V zmysle § 198 ods. 1 môže totiž prokurátor následne po prijatí trestného oznámenia odovzdať trestné oznámenia na vybavenie policajtovi o čom bez meškania musí písomne upovedomiť oznamovateľa a poškodeného. Samozrejme môže o trestnom oznámení rozhodnúť aj sám.⁴⁰

3.4 Rozhodnutie o trestnom oznámení

Vychádzajúc zo znenia § 196 ods. 2 a § 199 ods. 1 Trestného poriadku, prvá veta je povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní rozhodnúť o trestnom oznámení bez meškania, najneskôr však do 30 dní, ak je potrebné trestné oznámenie doplniť. Aj keď ide o lehotu zákonnú, nakoľko je ustanovená v zákone, svojou povahou sa jedná o poriadkovú lehotu, ktorá nemá za následok stratu práva alebo jeho oslabenie.⁴¹ Lehota 30 dní je na rozhodnutie o podanom trestnom oznámení fakultatívna a plynie odo dňa kedy bolo doručené alebo prokurátorom odovzdané miestne a vecne príslušnému policajtovi, alebo odo dňa doručenia miestne a vecne príslušnému prokurátorovi, pokiaľ tento vo veci začne konať sám.⁴² V praxi je dodržiavanie 30 dňovej lehoty na rozhodnutie o trestnom oznámení značne problematické. Súvisí to jednak s vysokým počtom trestných oznámení, ale najmä so skutočnosťou, že len o menšej časti z podaných trestných oznámení je možné rozhodnúť bez ich doplnenia. Najčastejšími argumentmi zo strany policajtov sú ich neúmerná zaťaženosť a fluktuácia v personálnom obsadení, a z toho vyplývajúca nedostatočná prax.⁴³ Objektívnymi príčinami nedodržania tejto lehoty je ďalej potreba predvolávania (často aj opakovaného) oznamovateľov, ako aj osôb, voči ktorým trestné oznámenie smeruje. S tým sú častokrát spojené šetrenia k ustáleniu adresy, kde dané osoby zdržujú a preberajú poštu. Ďalej je to dlhá doba vybavovania dožiadaní policajtov zo strany iných štátnych orgánov a inštitúcií, a to aj súdov, ktorá presahuje často aj niekoľkonásobne lehotu 30 dní.⁴⁴ Ďalej v prípade ekonomickej trestnej činnosti sa často vyskytuje potreba vyžiadania výpisov z účtov v bankách, na

³⁸ Policajt v takomto prípade odstúpi trestné oznámenie národnej kriminálnej agentúre Prezídia PZ, ako špecializovanému útvaru PZ, a to v zmysle príslušných ustanovení Nariadenia ministra vnútra SR č. 175/2010 v znení neskorších predpisov.

³⁹ § 196 ods. 3 a ods. 4 Trestného poriadku. V tomto prípade ide výhradne o prípady, keď nie je daná územná alebo osobná pôsobnosť slovenského Trestného zákona, prípadne nevyplýva táto pôsobnosť z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná a trestný čin bol spáchaný na území členského štátu Európskej únie.

⁴⁰ V praxi však v drvivej väčšine prípadov využívajú prokurátori oprávnenie podľa § 198 ods. 1 Trestného poriadku a trestné oznámenie odovzdávajú na vybavenie policajtovi. Toto je do značnej miery ovplyvnené aj skutočnosťou, že prokurátor nedisponuje takým rozsiahlym aparátom, evidenciami a možnosťami ako polícia.

⁴¹ pozri napr. PERHÁCS, Z., 2007. Začatie trestného stíhania a vznesenie obvinenia. In: *Justičná revue*, Roč. 59, 2007, č. 11, s. 1402

⁴² MAGVAŠIOVÁ, A., ČENTEŠ, J., 2005. *Predsúdne konanie a Trestný poriadok.*, s. 60.

⁴³ KLÁTIK, J., 2008. Niekoľko poznámok k činnosti prokurátora v trestnom konaní po rekodifikácii. In: *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Zborník príspevkov, s. 156.

⁴⁴ V praxi sa stali aj prípady, keď dožiadanie na jeden Okresný súd v Bratislave bolo vybavené po jeden a pol roku, kedy už o samotnom trestnom oznámení bolo dávno rozhodnuté.

preverenie niektorých skutočností,⁴⁵ vyžiadania informácií zo zahraničia prostredníctvom Interpol-u, Europol-u a pod., čo tiež v konečnom dôsledku predlžuje dobu na rozhodnutie o trestnom oznámení.⁴⁶ Bolo by zrejme v rozpore s procesnou ekonómiou, aby v prípade, kde je zrejme, že sa nebude jednať o trestný čin, ale policajt ešte nemá k dispozícii všetky potrebné podklady na preukázanie svojich predpokladov, došlo k začatiu trestného stíhania podľa § 199 ods. 1, len preto, aby bolo o trestnom oznámení rozhodnuté do 30 dní. Navyše po zavedení možnosti doplnenia trestného oznámenia aj výsluchom osoby uvedenej v § 196 ods. 2 druhá veta, je len veľmi ťažko možné očakávať, že o trestnom oznámení bude rozhodnuté do 30 dní, ak policajt bude najskôr dopĺňať trestné oznámenie výsluchom oznamovateľa,⁴⁷ a potom výsluchom osoby uvedenej v § 196 ods. 2 Trestného poriadku druhá veta a následne bude „preverovať“ tvrdenia vypočutých osôb vyžiadanim písomných podkladov alebo využitím iných úkonov prípustných v rámci doplnenia trestného oznámenia. Určitý čas trvá aj samotné vyhotovenie uznesenia, ktoré je potrebné dostatočne presvedčivo odôvodniť, najmä ak ide o uznesenie podľa § 197 ods. 1 písm. d).⁴⁸ Vzhľadom na uvedené skutočnosti by možno bolo vhodné do budúca uvažovať o predĺžení lehoty na rozhodnutie o trestnom oznámení na 60 dní, a to v odôvodnených prípadoch, najmä keď je potrebné trestné oznámenie doplniť.

Po prijatí trestného oznámenia, alebo po vykonaní jeho doplnenia musí policajt alebo prokurátor o trestnom oznámení rozhodnúť niektorým z následovných spôsobov:

- uznesením podľa § 199 ods. 1, ktorým začne trestné stíhanie,
- uznesením podľa § 197 ods. 1 písm. a) odovzdá vec príslušnému orgánu na prejednanie priestupku alebo iného správneho deliktu,
- uznesením podľa § 197 ods. 1 písm. b) odovzdá vec inému orgánu na disciplinárne konanie,
- uznesením podľa § 197 ods. 1 písm. c) vec odloží, ak je trestné stíhanie neprípustné alebo ak zanikla trestnosť činu
- uznesením podľa § 197 ods. 1 písm. d) vec odmietne.
- uznesením podľa § 197 ods. 2 môže vec odložiť, ak je trestné stíhanie neúčelné vzhľadom na okolnosti uvedené v § 215 ods. 2 Trestného poriadku.

Aj keď tento spôsob vybavenia nie je výslovne uvedený v Trestnom poriadku, policajt alebo prokurátor vybaví (štatisticky) trestné oznámenie aj tým, že ho postúpi na vybavenie vecne a miestne príslušnému policajtovi alebo prokurátorovi, o čom však nevydáva osobitné rozhodnutie, nakoľko ide len o administratívny úkon.

Nakoľko Trestný poriadok pre uznesenie orgánov činných v trestnom konaní podľa § 197 ods. 1 alebo ods. 2 nevyžaduje žiadne osobitné náležitosti, musí takéto uznesenie

⁴⁵ Napr. preverenie pohybov finančných prostriedkov, zistenia komu boli zaslané, resp. kedy došlo k ich výberu a pod.

⁴⁶ Osobitnou kapitolou by bola polemika týkajúca sa administratívnej zaťažnosti policajtov, ktorí musia okrem procesných úkonov vykonávať aj množstvo administratívnej práce na niektorých útvaroch vrátane zoraďovania, číslovania a viazania spisov, vytvárania ich obsahov a vypisovania množstva formulárov po vypracovaní uznesenia.

⁴⁷ Tohto je potrebné najskôr predvolať, kde v prípade využitia Slovenskej pošty, a.s., je potrebné rátať pri stanovení termínu výsluchu najskôr s určitou dobou na prevzatie zásielky, čo znamená stanoviť termín niekde v rozsahu 10 – 14 dní odo dňa zaslania zásielky.

⁴⁸ V praxi sa často vyskytovali odôvodnenia odmietnutia trestného oznámenia, kde bolo len stroho konštatované, že skutočnosti uvádzané oznamovateľom nenapĺňajú znaky skutkovej podstaty trestného činu. Takéto odôvodnenie, zrejme oznamovateľa alebo poškodeného ťažko presvedčí svojou argumentáciou, a rovnako zrejme nepresvedčí ani prokurátora, ktorý takéto rozhodnutie bude preskúmať.

obsahovať náležitosti uvedené v § 176 ods. 1 písm. a) až písm. e).⁴⁹ Rozhodnutie podľa § 197 ods. 1 alebo ods. 2 podľa akceptovaného právneho názoru, ako odbornej verejnosti, tak aj justičnej praxe, nevytvára prekážku právoplatne skončenej veci (*res iudicata*). Táto skutočnosť umožňuje, aby policajt alebo prokurátor po doplnení nových skutočností mohol začať trestné stíhanie pre ten istý skutok, pre ktorý pôvodne rozhodol o odovzdaní veci, odmietnutí veci, alebo odložení veci. V prípade takéhoto postupu netreba zrušiť vydané uznesenie.⁵⁰

V prípade rozhodnutí podľa § 197 ods. 1 písm. a) a písm. b) ide o prípady, keď prokurátor alebo policajt po preskúmaní trestného oznámenia dôjde k záveru, že skutok, ktorého sa trestné oznámenie týka, nemožno posúdiť ako trestný čin, ale z obsahu trestného oznámenia vyplýva, že skutok možno posúdiť ako priestupok, iný správny delikt alebo disciplinárne previnenie. Odovzdať vec príslušným orgánom na prejednanie priestupku, iného správneho deliktu, alebo na disciplinárne konanie možno len za predpokladu, že samotný priestupok, iný správny delikt alebo disciplinárne previnenie nie sú premlčané.⁵¹

Rozhodnutie podľa § 197 ods. 1 písm. c) je obligatárnym rozhodnutím, ktorým je povinný o trestnom oznámení rozhodnúť policajt alebo prokurátor, ak z jeho obsahu vyplývajú skutočnosti, že bol spáchaný trestný čin, avšak bola zistená niektorá z okolností neprípustnosti trestného stíhania uvedená v § 9 ods. 1 písm. a) až písm. g) alebo zanikla trestnosť činu.⁵² Vydanie takéhoto rozhodnutia prichádza do úvahy iba vtedy, ak je zřejmé, že skutok sa stal a tento je trestným činom⁵³ a navyše je preukázané, že skutok spáchala konkrétna osoba.⁵⁴

Ak z obsahu trestného oznámenia alebo jeho doplnenia je zřejmé, že skutok sa nestal, alebo skutok opísaný v trestnom oznámení nie je trestným činom, ani priestupkom, iným správnym deliktom alebo disciplinárnym previnením, policajt alebo prokurátor uznesením

⁴⁹ t.j. označenie orgánu, o ktorého rozhodnutie ide, mená a priezviská osôb, ktoré sa na rozhodnutí zúčastnili,, dátum a miesto rozhodnutia, výrok uznesenia s uvedením zákonných ustanovení, ktoré boli použité, a ak ide o rozhodnutie vo veci samej, aj skutok a jeho právnu kvalifikáciu, odôvodnenie, ak zákon neustanovuje niečo iné a poučenie o opravnom prostriedku.

⁵⁰ k tomu pozri aj judikatúru Najvyššieho súdu SR R 32/1998. Na druhej strane Ústavný súd SR vo svojom náleze sp. zn. I. ÚS 48/99 z 20.12.1999 konštatoval, že právoplatné uznesenie o odložení veci podľa § 159 ods. 2 Trestného poriadku - zákona č. 141/1961 Zb. (teraz § 197 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku) z dôvodu amnestie prikazujúcej nezačať trestné stíhanie predstavuje prekážku veci rozhodnutej (*res iudicata*). Neskoršie vznesenie obvinenia osobe, ktorej bolo pôvodne z vyššie uvedeného dôvodu trestné stíhanie pre ten istý skutok odložené považoval Ústavný súd SR za porušenie jej základných práv podľa čl. 17 ods. 2 Ústavy (pozri najmä s. 22 – 23 predmetného nálezu). Podobné stanovisko zaujal aj Európsky súd pre ľudské práva v rozsudku senátu štvrtej sekcie vo veci *Lexa v. Slovenská republika* zo dňa 23.09.2008 (pozri body 132. – 137. a 142.).

⁵¹ MINÁRIK, Š. et al., 2006. *Trestný poriadok. Stručný komentár*. Bratislava., s. 515-516.

⁵² MINÁRIK, Š. et al., 2006. *Trestný poriadok. Stručný komentár*. Bratislava., s. 516.

⁵³ MAGVAŠIOVÁ, A., ČENTEŠ, J., 2005. *Predsúdne konanie a Trestný poriadok.*, s. 61.

⁵⁴ otázkou je akú povahu, účinky a následky má najmä uznesenie o odložení veci podľa § 197 ods. 1 písm. c) s poukazom na § 9 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku, teda v prípade ak došlo k premlčaniu. Zastávame názor, že uznesenie podľa § 197 ods. 1 písm. c) vydané z dôvodu neprípustnosti trestného stíhania, nahrádza uznesenie o vznesení obvinenia podľa § 206 ods. 1 Trestného poriadku, ktoré by policajt alebo prokurátor musel vydať, ak by nenastala okolnosť spôsobujúca neprípustnosť trestného stíhania. V prípade premlčania teda uznesením o odložení veci policajt alebo prokurátor deklaruje, že konkrétna osoba spáchala konkrétny trestný čin, avšak v tomto prípade uplynula premlčacia doba. Takéto konštatovanie môže mať za následok, že v prípade úmyselných trestných činov (najmä majetkových) by sa poškodenému právo na náhradu škodu v rámci občianskoprávneho konania nepremlčalo vo všeobecnej premlčacej lehote 3 rokov, ale v 10 ročnej lehote vyplývajúcej z § 106 ods. 2 Občianskeho zákonníka, nakoľko by mal uznesením podľa § 197 ods. 1 písm. c) jednoznačne preukázané, že škoda bola spôsobená úmyselne. Vzhľadom k tomu, by bolo vhodné uvažovať o možnosti pripustiť podanie sťažnosti voči takému uzneseniu podľa § 197 ods. 1 písm. c) s poukazom na § 9 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku aj osobe, ktorá mala skutok spáchať, prípadne priznať takejto osobe rovnaké oprávnenie ako vyplýva obvinenému z § 9 ods. 3 Trestného poriadku, teda požadovať prejednanie veci.

podľa § 197 ods. 1 písm. d) vec trestného oznámenia odmietne. Bude tak postupovať najmä vtedy ak skutok nevykazuje niektorý z obligatórnych znakov skutkovej podstaty daného trestného činu. Trestné oznámenie sa rovnako odmietne aj vtedy ak je jeho obsah nejasný alebo zmätočný.⁵⁵ Treba poznamenať, že policajt alebo prokurátor nie je viazaný právnou kvalifikáciou skutku, uvádzanou v trestnom oznámení oznamovateľom.

Podľa § 197 ods. 2 môže prokurátor alebo policajt postupovať vtedy, ak by na podklade trestného oznámenia bolo trestné stíhanie neúčelné vzhľadom na to, že trest ku ktorému môže trestné stíhanie viesť je celkom bez významu popri treste, ktorý bol obvinenému⁵⁶ pre iný čin už právoplatne uložený (§ 215 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku) alebo by bolo trestné stíhanie neúčelné pretože o skutku obvineného už bolo právoplatne rozhodnuté disciplinárne alebo kárne iným orgánom, cudzozemským súdom alebo orgánom príslušným na konanie o priestupku alebo inom správnom delikte a toto rozhodnutie je možno považovať za dostačujúce (§ 215 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku).

Uznesenie policajta alebo prokurátora sa podľa § 197 ods. 1 alebo ods. 2 Trestného poriadku musí doručiť oznamovateľovi a poškodenému, pričom v praxi sa najčastejšie vyskytuje situácia, že oznamovateľ a poškodený sú totožná osoba. Osoby, ktorým sa uznesenie doručuje sú oprávnené podať voči uzneseniu sťažnosť, a to v lehote 3 pracovných dní od oznámenia uznesenia. Podaná sťažnosť nemá odkladný účinok.⁵⁷ V prípade ak je sťažnosťou napadnuté uznesenie policajta rozhoduje o sťažnosti prokurátor, a ak ide o uznesenie prokurátora rozhoduje o sťažnosti jeho nadriadený prokurátor. Uznesenie vydané policajtom je tento povinný do 48 hodín doručiť prokurátorovi. Prokurátor je povinný zo zákona preskúmať takéto uznesenie policajta, ako aj konanie, ktoré vydaniu uznesenia predchádzalo. Ak je sťažnosť oprávnenej osoby podaná skôr, než prokurátor zo zákona preskúmal predložené uznesenie, rozhodovanie o sťažnosti má prednosť.⁵⁸ V § 198 ods. 2 zákonodarca navyše priznal oznamovateľovi a poškodenému právo žiadať od prokurátora preskúmanie postupu policajta podľa § 197, pričom toto právo môžu podľa dikcie zákona uplatniť najneskôr do 30 dní. Prokurátor je povinný oznámiť oprávneným osobám výsledok preskúmania bez meškania. Zo znenia § 198 ods. 2 však nie je úplne zrejmé, od akého času plynie 30 dňová lehota pre oprávnené osoby. Je to od oznámenia uznesenia, od jeho právoplatnosti, alebo od dátumu vydania uznesenia? Navyše vychádzajúc z doslovného znenia § 198 ods. 2, podľa ktorého má prokurátor preskúmať postup policajta podľa § 197, vyplýva, že prokurátor by teda mal aj opakovane preskúmať rozhodnutia policajta podľa § 197 ods. 1 alebo ods. 2 Trestného poriadku na žiadosť oprávnených osôb, teda aj vtedy ak už preskúmal postup policajta predchádzajúci vydaniu rozhodnutí na základe sťažnosti oprávnených osôb. Išlo by teda o akýsi druhý opravný prostriedok, voči takýmto rozhodnutiam, čo zrejme nebolo záujmom zákonodarcu, tak ako to vyplýva z dôvodovej správy. Podľa dôvodovej správy k Trestnému poriadku by sa preskúmanie postupu policajta malo vzťahovať na jeho postup od podania oznámenia do vydania rozhodnutia. Vzhľadom na nejasnú formuláciu § 198 ods. 2 by bolo potrebné zvážiť jeho preformulovanie s bližším určením, aký postup policajta má byť predmetom preskúmania a odkedy plynie 30 dňová lehota na podanie žiadosti o preskúmanie.

Ak policajt alebo prokurátor nerozhodne o trestnom oznámení spôsobom uvedeným v § 197 ods. 1 písm. a) až písm. d) alebo v § 197 ods. 2, začne na podklade skutočností uvedených v trestnom oznámení alebo jeho doplnení trestné stíhanie podľa § 199 ods. 1.

⁵⁵ MAGVAŠIOVÁ, A., ČENTEŠ, J., 2005. *Predsúdne konanie a Trestný poriadok.*, s. 61.

⁵⁶ v tomto prípade sa obvineným rozumie osoba, ktorá sa mala podľa trestného oznámenia skutku (trestného činu) dopustiť.

⁵⁷ k sťažnosti a konaniu o nej pozri bližšie § 185 a násl. Trestného poriadku

⁵⁸ MAGVAŠIOVÁ, A., ČENTEŠ, J., 2005. *Predsúdne konanie a Trestný poriadok.*, s. 64.

Vydaním uznesenia o začatí trestného stíhania podľa § 199 ods. 1 sa trestné konanie dostáva do druhého štádia nazvaného prípravné konanie.

Záver

Z nami prezentovaných výstupov je zrejme, že aj keď samotná zákonná úprava postupu pred začatím trestného stíhania je v slovenskom trestnom poriadku oproti úprave iných štádií pomerne stručná, praktická realizácia, funkcie a jeho priebeh naznačujú, že ide vo vzťahu k ostatným štádiám o rovnocenné štádium trestného konania. Významné je najmä z hľadiska filtrácie vecí, ktoré sa dostanú do ďalších štádií, a z tohto pohľadu má významný vplyv na efektívnosť trestného konania ako celku. Aj napriek pomerne stručnej úprave boli v našom príspevku identifikované praktické aplikačné problémy, ktoré majú vzťah k realizácii tohto štádia. Ide v rámci súčasnej právnej úpravy najmä o otázky definovania oznamovateľa trestného činu, ktorý nie je poškodeným a exaktnejšieho vymedzenia jeho práv v rámci trestného konania. Ďalej o potrebu zváženia prípadného rozšírenia možnosti uloženia poriadkovej pokuty oznamovateľovi, poškodenému, resp. osobe, ktorá podľa trestného oznámenia mala spáchať trestný čin, v prípade ich neospravedlneného nedostavenia sa k úkonu, resp. v prípade nerešpektovania výziev, príkazov OČTK alebo rušenia úkonov, ktoré sú vykonávané pred začatím trestného stíhania. Rovnako by si zo strany zákonodarcu zaslúžila pozornosť aj úprava § 198 ods. 2 Trestného poriadku z dôvodov naznačených v našom príspevku. V neposlednom rade by si zaslúžila precizovanie aj úprava poučení najmä vo vzťahu k osobe poškodeného, ktorý z hľadiska súčasnej právnej úpravy nemusí byť explicitne poučovaný o následkoch krivého obvinenia a zodpovednosti za uvedenie vedome nepravdivých údajov. Za zváženie stojí aj úprava samotnej lehoty na vybavenie trestného oznámenia, kde v praxi dochádza k jej obchádzaniu, napr. cez zaevidovanie trestných oznámení pod číslo písomnosti a nie pod číslo vyšetrovacieho spisu (ČVS), a až po ustálení príslušnosti sa takémuto trestnému oznámeniu ČVS prideli, čo vedie k tomu, že v štatistických systémoch sa vykazuje trestné oznámenie ako skončené v zákonnej lehote, ale v skutočnosti od podania trestného oznámenia uplynula lehota často niekoľkonásobne dlhšia ako 30 dní.

Za úvahu by možno aj stálo zlúčenie postupu pred začatím trestného stíhania s prípravným konaním s tým, že o začatí trestného konania (prípadne trestného stíhania) by sa spísal určitý záznam alebo opatrenie, kde by bola definovaná právna kvalifikácia skutku a jeho opis, ktorý by nemusel byť nevyhnutne v podobe skutkovej vety, avšak mal by v zásade obsahovať základné údaje o skutku obdobne ako sú definované v § 199 ods. 3 Trestného poriadku. Následne po spísaní takéhoto opatrenia by bolo možné vykonať všetky úkony a dôkazné prostriedky, ktoré Trestný poriadok upravuje.

Literatúra

IVOR, J. et al., 2006. *Trestné právo procesné*. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r. o., 993 s., ISBN 80-8078-0101-X.

KLÁTIK, J., 2008. *K histórii, pojmu a účelu odklonu v trestnom konaní*. Bulletin slovenskej advokácie, Roč. XIV., č. 3, s. 25 - 29, ISSN 1335-1079.

KLÁTIK, J., 2008. Niekoľko poznámok k činnosti prokurátora v trestnom konaní po rekodifikácii. In: *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Zborník príspevkov z celoštátneho seminára s medzinárodnou účasťou konaného dňa 21. apríla 2008, Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, s. 153 - 162, ISBN 978-80-89363-03-2.

- MAGVAŠIOVÁ, A., ČENTEŠ, J., 2005. *Predsúdne konanie a Trestný poriadok*. Žilina: Poradca s.r.o., 176 s. ISBN 80-89213-18-9.
- MINÁRIK, Š. et al., 2006. *Trestný poriadok. Stručný komentár*. Bratislava: IURA EDITION spol. s r. o., 1302 s., ISBN 80-8078-085-4.
- MUSIL, J., 1994. Funkce přípravného řízení, profesní profil a kvalifikační příprava policejního vyšetřovatele. In: *Kriminalistika*, Roč. 27, č. 1, s. 60 – 74, ISSN 1210-9150.
- MUSIL, J. et al., 2007. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd., Praha: C.H. Beck, 1166 s., ISBN 978-80-7179-572-8.
- POLÁK, P., 2004. Funkcie prípravného konania. In: *Rekodifikácia trestného práva*, Zborník príspevkov z celoštátnej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej 17. mája 2004, Bratislava: Akadémia PZ, s. 96 – 106, ISBN 80-80-54-321-6.
- POLÁK, P., 2009. Historické súvislosti a súčasnosť úpravy postupu pred začatím trestného stíhania. In: FEDOROVÍČOVÁ, I. (Ed.). 2009. *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi*. Medzinárodná virtuálna interdisciplinárna vedecká konferencia. 23. november 2009. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, s. 116 – 134, ISBN 978-80-8054-493-5.
- POLÁK, P., 2014. Funkcie prípravného konania. In: ZÁHORA, J. (Ed.) 2014. *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*. Zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 3. apríla 2014, Praha: Leges, s. 18 – 37, ISBN 978-80-7502-030-7.
- ROMŽA, S., 2016. Význam a miesto predprípravného konania v systéme trestného konania. In: ZÁHORA, J. (Ed.) 2016. *Prípravne konanie – možnosti a perspektívy*. Zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 21. apríla 2016. Praha: Leges, s. 44 – 52, ISBN 978-80-7502-153-3.
- ŠÁMAL, P. et al., 2003. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd., Praha: C.H. Beck, 1444 s., ISBN 978-80-7179-741-8.
- ŠČERBA, F., 2008. Současná a budoucí koncepce právní úpravy odklonů v trestním řízení. In: ZÁHORA, J. (Ed.) 2008. *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Zborník príspevkov z celoštátneho seminára s medzinárodnou účasťou konaného 21.04.2008, Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, s. 225 – 233, ISBN 978-80-89363-03-2.
- ZEMAN, Š., 2016. *Odklony ako nástroje restoratívnej justície v slovenskom trestnom práve a ich reálne uplatňovanie v praxi*; Bulletin slovenskej advokácie, Roč. XXII., č. 6, s. 24 – 34, ISSN 1335-1079.
- Nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 48/99 z 20.12.1999
- Rozsudok senátu štvrtej sekcie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Lexa v. Slovenská republika* zo dňa 23.09.2008
- R 32/1998
- nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 910/2014 z 23. júla 2014 o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronicke transakcie na vnútornom trhu a o zrušení smernice 1999/93/ES (Ú. v. EÚ L 257, 28.8.2014, s. 73)

Keywords: procedure prior to the criminal prosecution, criminal complaint, supplementing a criminal complaint, decisions on a criminal complaint, criminal proceedings.

Summary

The paper deals with the analysis of the procedure prior to the criminal prosecution as one of the stages of criminal proceedings. It presents and analyses the functions of the procedure prior to the criminal prosecution as well as the particular phases of this stage. The verification (or filtering) is presented as a primary function and the detection and the assuring are identified as the accessory functions of this stage. The receiving of the criminal complaints and the decisions are presented and analysed as compulsory phases. The supplementing of the criminal complaints is discussed as a facultative phase. Special consideration is given to the legal regulation and the practical issues which are related to the receiving of the criminal complaints, their supplementing and decision-making. The possibilities of the criminal procedure authorities in supplementing the criminal complaints are also presented. The author presents an opinion that the provisions of Section 196 paragraph 2 of the Code of Criminal Procedure form the general statute in relation to the supplementing of the criminal complaints, and some others statutes of the Code of Criminal Procedure could also be used for the purpose of the amendment of the criminal complaint as special statutes in this phase. The possibilities of using evidence that has been acquired according to others legislative acts than the Code of Criminal Procedure are also discussed. The application problems and the weaknesses of the legal regulation have been mentioned in relation to the procedure prior to the criminal prosecution as well. The interpretation of the term *complainant* according to Section 54a of the Code of Criminal Procedure has also been given as one of the practical issues of the legal regulation. Some *de lege ferenda* reflections are mentioned in the paper, especially regarding the possible future regulation and approaches or changes to this stage of the criminal proceedings.

*Mgr. Ing. František Vojtuš
vyšetrovateľ PZ
národná kriminálna agentúra Prezídia PZ
externý doktorand
Právnická fakulta Univerzity Komenského
v Bratislave
e-mail: frantisek.vojtus@gmail.com
e-mail.: frantisek.vojtus@minv.sk*

Recenzent: Dr. h. c. doc. JUDr. Štefan Kočan, PhD., pplk. JUDr. Veronika Marková, PhD.